

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Бідюк Наталі Михайлівни на дисертацію
Якименко Поліни В'ячеславівни «Підготовка майбутніх учителів
англійської мови до профільного навчання старшокласників»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Розбудова системи національної освіти у напрямі входження до європейського та світового освітнього простору, концептуальні засади й основні вектори реформування та розвитку педагогічної (іншомовної) освіти, ефективні шляхи забезпечення якості освіти й удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов відображено в нормативних документах державного та міжнародного рівня. Водночас освітня практика доводить, що в змісті підготовки майбутніх учителів англійської мови недостатньо уваги сфокусовано на особливостях організації навчання іноземної мови в профільній старшій школі. Досягнення бажаної якості підготовки майбутніх учителів до профільного навчання старшокласників гальмують брак розроблення й реалізації інноваційних методик і технологій навчання, а також сучасного навчально-методичного забезпечення, що сприяли б готовності вчителів до профільного навчання старшокласників.

У цьому контексті посилена необхідність створення оптимальних і дієвих педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до профільного навчання старшокласників. З огляду зазначене вище, особливого значення набувають наукові дослідження щодо професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, оскільки поява нових вимог до професійних компетентностей зумовлена орієнтацією на їх комплексне застосування у педагогічній діяльності. За цих умов університети, які здійснюють підготовку майбутніх учителів англійської мови мають приділяти посилену увагу їх готовності до профільного навчання старшокласників. Необхідність системної модернізації моделі навчання в старшій школі, а саме запровадження нових підходів до організації профільного навчання спрямуванням зумовлена Законом України «Про освіту» (2017 р.), Концепцією «Нова українська школа» (2016 р.), «Концепцією профільного навчання у старшій школі» (2013 р.).

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Якименко П.В. присвячено актуальній проблемі професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Дисертація виконана згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри професійної освіти та управління ПрАТ «Вищого навчального закладу «Міжрегіональна академія управління персоналом», у процесі науково-дослідницької роботи «Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціально-виховна практика: політичні,

юридичні, економічні та психолого-педагогічні проблеми», що має державний реєстраційний номер 0113U007698. Тема роботи затверджена вченою радою ПрАТ «Вищого навчального закладу «Міжрегіональна академія управління персоналом» (протокол № 11 від 14 грудня 2015 року).

Проведений аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що науковий та поняттєвий апарат дослідження визначено відповідно до вимог до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених логічно, сформульованих дисертанткою завдань, що дозволило здійснити ґрунтовний аналіз досліджуваної проблеми.

Усебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла коректно використана система науково-педагогічних методів, зокрема теоретичних, емпіричних і *методів математичної статистики* – критерій згоди Пірсона (χ^2), що забезпечило вірогідність отриманих результатів.

Цінним у дисертації є цілісне дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів англійської мови з метою імплементації практичних напрацювань в ЗВО. Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Висновкам та розробкам, які представлені в дисертації, властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Даючи оцінку головним здобуткам наукового дослідження, варто акцентувати увагу на результатах, що мають наукову новизну. Дисертанткою уперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників (реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови; формування професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників); розроблено структурно-функційну модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; *уточнено* зміст ключових понять («профільне навчання», «профільне навчання учнів старшої школи», «готовність майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників», «підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»); *удосконалено* критерії, показники й рівні готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; зміст фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; *подальшого розвитку* набули основні положення стосовно використання компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителів англійської мови; методики діагностики готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані у дисертації

наукові положення, висновки і рекомендації є логічними, аргументованими, послідовними, змістовними. Достовірність результатів, які були отримані, підкріплюється опрацюванням великої кількості джерел, більшість яких мовою оригіналу (400 найменувань, з них 28 зарубіжних), використанням здобувачкою сучасних методів дослідження, обґрунтованістю головних положень дослідження, апробацією та впровадженням результатів дослідження у площину практичної діяльності ЗВО. Висновкам, що представлені в дослідженні, властиві достатній рівень повноти, вираженості, логічності та обґрунтованості.

Оцінка структури та змісту дисертації та її завершеність. Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Побудова основних частин дисертації свідчить про логічність та завершеність викладу матеріалу. Обраний авторкою вектор дослідження надає роботі новизни і наукової цінності. Кожний із розділів дисертації характеризується певним внеском у вирішення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

У першому розділі - **«Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»** - авторкою з'ясовано стан розроблення проблеми в психолого-педагогічній вітчизняній і зарубіжній літературі, виконано дефінітивний аналіз ключових понять, досліджено специфіку підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Дисертантці вдалося здійснити об'єктивний аналіз ключових категорій дослідження «профільне навчання», «профільне навчання старшокласників», «іншомовна підготовка старшокласників», «підготовка вчителя до профільного навчання старшокласників», «готовність учителя до профільного навчання», що дало підстави представити авторське трактування поняття *«підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»* як спеціально організований системний процес, спрямований на набуття й удосконалення професійних знань, педагогічних умінь, розвиток особистісно-професійних властивостей, поступове накопичення досвіду, що використовують із професійною метою профільного навчання іноземної мови і літератури учнів старшої школи. Результатом цього процесу є *готовність майбутнього вчителя до профільного навчання старшокласників*, що potrакована як психологічна, інтелектуальна, праксеологічна, професійно-особистісна здатність до якісного забезпечення іншомовної профільної підготовки учнів старшої школи на основі сформованих у них базових іншомовних знань і вмінь. Дисертантка характеризує специфіку профільного навчання в старшій школі, яка полягає в трансформації змісту іншомовної освіти на основі компетентнісного підходу й міждисциплінарності; спрямуванні змісту на поглиблене вивчення іноземних мов і літератури; орієнтації на науково-пізнавальні потреби та інтереси старшокласників; використанні сучасних методик моніторингу результатів навчання; створенні оптимальних умов для

професійного самовизначення й повноцінної реалізації їхніх внутрішніх ресурсів в іншомовній навчально-пізнавальній діяльності.

Вагомим внеском у розвиток теорії і методики професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов є обґрунтовані в **розділі 2** педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників (реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови; формування професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників). Визначені педагогічні умови є достатніми та ефективними. Імплементация структурно-функційної моделі підготовки майбутніх учителів англійської мови визначених педагогічних умов та розробленого навчально-методичного забезпечення підтвердила ефективність авторських припущень. Обґрунтованим є змістовно-технологічний блок моделі, який представлено сукупністю змісту, організаційних форм і методів, освітніх технологій.

У третьому розділі **«Дослідницько-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»** дисертанткою експериментально апробовано педагогічні умови та структурно-функційну модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, проведено педагогічний експеримент. Цілком слушними є визначеними автором критерії, показники, готовності, а також розроблений діагностичний інструментарій для встановлення рівня готовності майбутніх учителів іноземних мов до профільного навчання старшокласників. Аналіз результатів засвідчив позитивну динаміку розвитку всіх компонентів готовності майбутніх в експериментальних групах, що підтвердило ефективність педагогічних умов та моделі. Очевидна позитивна динаміка у рівнях готовності свідчить про результативність запропонованої структурно-функційної моделі.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Основний зміст роботи та результати дослідження знайшли відображення в 19 публікаціях, із них: 1 монографія, 1 методичний посібник, 8 статей у фахових виданнях України, у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних та в іноземних наукових періодичних виданнях, 9 публікацій у збірниках матеріалів наукових конференцій. Достатньо ґрунтовною є апробація результатів дослідження, що засвідчується участю дисертанта в наукових, науково-практичних і науково-методичних конференціях та семінарах різного рівня.

Загальні висновки є логічними та відповідають поставленим дисертанткою завданням. Дисертацію написано на належному науковому рівні. Дисертантка володіє теорією проблеми і методами її пізнання. Зазначене дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають

теоретичне і практичне значення для розв'язання завдань удосконалення іншомовної педагогічної освіти в Україні.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання, врахування яких увиразнило б високий рівень викладу наукового матеріалу:

1. У розділі 1 дисертації, висвітлюючи теоретичні засади підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, дисертантці доцільно було б виокремити параграф, в якому детальніше охарактеризувати особливості профільного навчання (іноземна мова) учнів старшої школи; враховуючи розмежування профільного навчання на академічне та професійне, показати як це відображається на вивченні іноземної мови у старшій школі.

2. Виконуючи дослідження, дисертантка виокремлює низку методологічних підходів щодо підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, виникає запитання, чи не забагато таких підходів, можливо, варто було б обмежитися кількома більш значущими, чіткіше їх обґрунтувати і «провести» через усі розділи роботи. Потребують також більш чіткої характеристики специфічні принципи підготовки.

3. Уважаємо, що досліджуючи підготовку майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, доречно було б в контексті нинішніх реалій з карантинними заходами, розглянути можливості організації означеного процесу в умовах дистанційного навчання.

4. Обґрунтовуючи педагогічні умови, варто було б більше використати потенціал педагогічної практики у підготовці майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

5. Характеризуючи змістовий компонент підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, автор послуговується низкою навчально-нормативних документів, які втратили свою чинність й актуальність, та відповідно застарілою термінологією («Державний стандарт вищої освіти», «Галузевий стандарт вищої освіти», освітньо-кваліфікаційна характеристика, шифр галузі знань та спеціальності,) «ОКР»). Натомість автору варто було проаналізувати освітньо-професійні програми та навчальні плани, представити їх у додатках, та аргументувати необхідність оновлення змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови з акцентом на врахування особливостей профільного навчання (іноземної мови) учнів.

6. Практична цінність результатів дослідження підвищилася, якщо б автору вдалося детальніше розкрити методiku підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників і розробити методичні рекомендації для викладачів (вчителів англійської мови).

Висловлені зауваження і побажання не впливають на загальний високий рівень кандидатської дисертації.

Підсумовуючи вищевикладене зазначаємо, що дисертаційна робота Якименко Поліни В'ячеславівни «Підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор - Якименко Поліна В'ячеславівна - заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри практики іноземної мови та
методики викладання
Хмельницького національного університету

Підпис Бідюк Н.М. засвідчує
проректор з наукової роботи

Н. М. Бідюк

О. М. Синюк